

Motion till riksdagen 2005/06:Ju411

av Karin Svensson Smith m.fl. (-, mp)

Straffansvar för miljöbrott

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagändring så att juridiska personer skall kunna ställas till svars för miljöbrott.

Motivering

Många av de misstankar om miljöbrott som lämnas till åklagare leder aldrig till åtal. Många av anmälningarna hinner inte bli utredda innan preskriptionstiden på två år löpt ut. Enligt överåklagaren är organisationen dimensionerad för att ta emot ett årligt inflöde av 750 anmälningar i hela landet. Hösten 2001 fanns det 3 000 anmälningar. Arbetsbördan har ökat varje år sedan dess. Frånsett att via höjda anslag – såsom på Miljöpartiets initiativ sker från 2006 – ge stärkta resurser för att ta itu med miljöbrotten kan vissa brott avkriminaliseras. Detta har Miljöbalkskommittén förslagit.

Ett annat sätt att göra behandlingen av miljöbrott mer effektiv är att även juridiska personer ska kunna ställas till svars för begångna miljöbrott. Flera av de utredningar som görs havererar på frågan om vilken enskild person inom företaget som kan göras ansvarig för överträdelsen. Ofta finns ett antal personer som kan utgöra ”kandidater” – lite ansvar här och lite ansvar där samtidigt som helheten i verksamheten visar på tydliga brister.

Som följd av beviskravet måste i praktiken en enda person framstå som ensam ansvarig medan andra måste uteslutas. Svårigheten att fastställa ansvarsfrågan bidrar till att utredningar tar oproportionerligt lång tid och att det blir färre lagföringar jämfört med om ansvarsfrågan var enklare att klara ut.

Formellt ställs det krav på att företag ska ha en klar och tydlig ansvarsordning. I praktiken är detta sällan fallet. Men för ett företag som har en välordnad ansvarsstruktur och begär en överträdelse av gällande miljöbestämmelser kommer sannolikt en företrädare för detta företag sannolikt att åtalas eftersom man med ledning av just den ordnade ansvarsstrukturen kan peka ut vem som är ansvarig.

Fel! Okänt namn på

I ett företag med undermålig ansvarsstruktur där ingen tar på sig ansvaret slipper i regel företaget och dess företrädare att drabbas av åtal och straffansvar eftersom det utifrån det ganska vaga rättsläget och rådande beviskrav då inte kan styrkas vem som är ansvarig. Det innebär att mer välordnade företag som kanske också satsar större resurser på förebyggande miljöåtgärder riskerar att hamna i konkurrensmässigt underläge gentemot dem som sköter sig mindre bra.

Företag har oftast ett mycket starkt intresse av att hålla företagsnamnet fredat från exempelvis miljöbrottslighet. Därför är det ingen risk att ambitionerna att efterleva lagstiftningen minskar om straffansvaret flyttas från enskilda till juridiska personer. Samma bedömning finns inom EG-rätten där det i exempelvis i rambeslutet om bekämpning av grova miljöbrott föreskrivs att juridiska personer i enlighet med nationell rätt kan åläggas straffrättsligt ansvar för grova miljöbrott. EG-kommissionens förslag till direktiv om miljöansvar är långtgående.

Skälen till att juridiska personer ska ha straffansvar är sammanfattningsvis:

- Effektivare rättstillämpning (överträdelser kan beivras i fler fall).
- Ökad kostnadseffektivitet i lagföringen (mindre omfattning på utredningar och rättegångar).
- Rättvisare lagföring (straffet träffar den som träffas bör).
- Bättre allmänpreventiva effekter (därmed större genomslag för bestämmelser).

Frågan om huruvida personer ska ha straffansvar för miljöbrott är beredd i en statlig utredning 1997. Utredningen förordade att så ska bli fallet. Utredningsförslaget har remissbehandlats men har ännu inte föranlett något initiativ från regeringen. Med hänvisning till ovan anförda argument är det således rimligt att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagändring så att juridiska personer ska kunna ställas till svars för miljöbrott.

Stockholm den 3 oktober 2005

Karin Svensson Smith (-)

Claes Roxbergh (mp)

Ingegerd Saarinen (mp)

Ulf Holm (mp)

Helena Hillar Rosenqvist (mp)

Gustav Fridolin (mp)